

Разговори о јединству Цркве

Разговори о јединству Цркве можда имају и један доста погрешан при-звук. То је већ констатовано и у круговима који су изван наше Православне цркве, јер се и у тим круговима запажа да ЈЕДИНСТВО ЦРКВЕ није нешто што ми треба да „организујемо”. То смо већ рекли — један од најистакнутијих протестантских радника у савременом екуменском расположењу подвлачи — јединство Цркве постоји и ми само треба да то откривамо као истину. Пра-вославни само тако и могу прићи овим разговорима. Али остаје чињеница да заиста огроман број хришћана не припада вереисповедно Православној цркви. Због тога су и нужни разговори о „јединству” који се и води. Дужност је и наша да у тим разговорима узмемо учешћа, што и чинимо. У том погледу жи-вимо заиста у великим временима у којим свест о јединству Цркве постаје очигледнија а људска несавршеност мања. Несумњиво да ће то доносити даље све боље и бројније резултате.

У круговима изван наше православне вероисповести, како нас и други тако називају — ПРАВОСЛАВНЕ, констатује се да су низ фактора деловали у садашњем времену да су „православни” дошли у ближи контакт са „браћом хришћанима на Западу”, али да смо им ми још увек „други, странци”, и то не због тога што не успевамо да у потпуности објаснимо своје вероисповедање, у чему смо, како то констатују, пружили необично много корисних информација, већ просто због тога што највећи број „православних” не успевају „да кому-ницирају”, у једном дубљем смислу, са „духом западног хришћанина”.

Можда то изгледа и мало претерано као констатација, али у неком по-гледу она и може да буде постављена и оправдава она и разговоре о „једин-ству”. Плодови тих разговора су заиста огромни. Тако да можемо да запазимо да о некој дубокој раздвојној линији између хришћана, без обзира на веро-исповест, и не може да се говори, када се ради заиста о хришћанима.

Међутим, ипак не значи да се не може да говори о разликама. Оне су ве-лике у једном погледу, нарочито када је у питању догматика Цркве. Само те разлике нису између православних на једној страни, и „хришћана Запада” на другој, ништа мање него оне које постоје између неколико стотина разних група и хришћанских вероисповести на самом „Западу”; међу њима се често могу открити далеко веће разлике него између „православног” или „римока-толика” или „англиканаца” итд. Са малим изузетком, где се ради, заиста о сек-тама, све се хришћанске вероисповести слажу у томе да усвајају Христа као Бога Сина и Спаситеља. Огромна литература већ постоји о овим разговорима, и она се богати све новијим и новијим делима. Православни богослови, нарочито они који се налазе у земљама где преовлађују друге хришћанске веро-исповести, такође већ су доста рекли о овом проблему. Написан је већи број пажљивијих студија и значајан број одличних есеја. Рад у овом погледу ипак тек предстоји. Али кроз сав тај досадашњи рад од православних богослова доста је урађено да се чланови других вероисповести не гледају међу нама православним као „странци” или нешто „друго”. Овим, опет, није учињено, и што се не може ни очекивати, да разлике више не постоје. Напротив, ми се са тим разликама све потпуније упознајемо.

Како је наша Српска православна црква чланица Светског Савета Цркава или Екуменског покрета то се све више и више и код нас о томе почиње ди-скутовати у једном посебном широком расположењу са великим надама у племенитост резултата тих разговора. Ми тек улазимо у те разговоре.

Само се морамо чувати оних погрешака кроз које су већ многи прошли када је у питању овај предмет. Богата су искуства већ стечена, морамо их ко-

ристиги. Не смемо их понављати. Јер поред тога што је покрет за ЈЕДИНСТВОМ ЦРКВЕ стар колико и „деоба“, ипак када је реч о Екуменском покрету реч је о једном посебном савременом расположењу које снажније почиње да обухвата свет нашег времена, а посебно између ова два рата, а док после рата, у овим нашим данима, о томе смо већ прилично обавештени, упознали смо тек сву дубину тога заноса. Данас је то тема богослова и свих оних који су заинтересовани за јачи и успелији утицај Цркве или хришћана на модерно друштво. Због тога морамо бити веома обазриви у разматрању овог питања и знати тачно шта под тим мислимо када говоримо о „јединству Цркве“. Речи које употребљавамо, на пример, „екуменизам“, „јединство Цркве“, морамо саглашавати са терминолошком одређеношћу наше догматике, јер ови термини и многобројни други имају сасвим друго значење за друге вероисповести или друге погледе. Асоцијације су сасвим различите. У том погледу морамо пре свега добро бити обавештени шта други мисле под својим појмовима и речима које употребљавају. Ту има доста да се ради.

Морамо исто тако да добро будемо обавештени и о томе колико сав тај занос, сасвим племенит, разумљиво, за „јединством“ прате и сумње или страх „шта се мисли под тим када се говори о јединству Цркве“. Постоје оправдани приговори, сасвим реални, могли би тако да кажемо, који не долазе као поглед да се „омете јединство“ већ баш обратно да се укаже на стварност рада када је реч о „јединству“.

Можда то најбоље изражава један англикански свештеник, који је баш ових дана упутио писмо уреднику једног од најугледнијих црквених новина, које се читају широм целог света, а у коме изражава „свој страх и сумњу“ шта се практично мисли под „радом на јединству Цркве“. „Какве се практичне последице могу очекивати од тог рада?“ Овај свештеник, на пример, изјављује „да је сасвим срећан и задовољан у кругу своје Англиканске цркве, као и да верује да су многи други исто тако срећни и у својим вероисповестима“ Њему та реч „јединство“ изгледа веома неодређена, измиче му тачном поимању, уноси, њему изгледа, заблуде и постаје „празна фраза“, нарочито када се мисли на практичну страну „јединства“ с обзиром на догматске разлике и богате традиције у којим живе и раде чланови појединих вероисповести. Ако би се постигло пуно „доктринарно јединство“, пита се он такође, колико би оно трајало, с обзиром на људску природу, јер ко нам гарантује да неће доћи и до новог делења, или нових „шизми“? Због тога, закључује, „да ли ми не трошимо само време у разговорима о јединству Цркве?“

Ово су заиста оправдана питања, она су и веома добронамерна, или изјављују се са добрим познавањем историје Цркве као и људске одговорности и несавршености. Ово је мишљење сада изражено, али слична питања и сумње прате савремени Екуменски покрет од првих дана рада на зближавању или „уједињавању хришћанских вероисповести“. Ово опет не значи да се ми не можемо интересовати овим питањима. Када изражавамо и своје сумње ми тим учествујемо у разговорима о „јединству“. Православни се на својим светим литургијама вековима моле за јединство Цркве, што значи да се залажу за њега, да се боре за њега. То молитве нису биле узалудне. Данашњи разговори о јединству плод су и тих молитава.

Богослови могу да заиста заједно са историчарима констатују како свет, посебно европских земаља, све више остварује своје „јединство“ кроз све веће и снажније упознавање и својих разлика. Данас су те разлике далеко оштрије, јер их боље познајемо, али при томе далеко више осећамо и своје јединство, него што је то било раније, на пример, почетком прошлог века. Ово запажање можемо да пренесемо и на хришћанске вероисповести. Колико све више сазнајемо о учењима или вероисповедањима других неправославних заједница, утолико, кроз то знање, осећамо се ближе са њима.

Православни богослови и верници Православне цркве могу прилазити и разматрати ово питање; али, стварни рад на том „јединству Цркве“, практично, састојаће се у раду, добром и агилном раду, кроз искуства Цркве, да Црква са оним својим вредностима због којих је и „основана као божанска установа“ буде даље снажно присутна и корисна средини у којој њени представници служе. То значи да хришћани у својој средини и свом друштву треба да буду оно што су били вековима — прогресивна или инспираторска снага човековог развоја у човековој борби за усавршавањем.

Само у таквом раду, у стицању знања при томе, у раду на развоју пријатељске средине, у манифестовању „соборности“, развијаће се и јединство. Ми живимо у једном све више и више техницизираном, стално изложеној промени, научном добу у којем увек прети опасност дехуманизације. Рад Цркве

је све потребнији и неопходнији у таквом свету. Кроз тај рад стицаћемо све потпуније и темељније знање и о низу разлика које постоје у свету међу људима и њиховим идејама и о разлозима за деобе или постојање и низа вероисповести које указују на своје разумевање Откровења КАО НА ИСТИНУ. То је процес, а „јединство се Цркве у том процесу открива“.

Несумњиво да су драгоцене искуства других вероисповести за нас, и то веома, веома драгоцене. Та нам искуства долазе као огромна помоћ, долазе нам као дар Божји, када служе унапређењу усавршавања ради човековог спасења од незнања, и у есхатолошком догматском смислу. Али то је ствар еволуције и зрачења чије је средство израза сам РАД. У том погледу „јединство Цркве“ и није ништа друго до то што већ постоји и што треба да се „открива“.

У оквиру тога РАДА и ми ћемо на страницама овог нашег часописа редовно доносити искуства на пољу овог залагања, без обзира у којем се делу света тај рад развија, када служи „откривању јединства Цркве“. За нас је опет најкарактеристичнији став који је већ постављен изван кругова наше Православне цркве, а који је и полазник у овом разматрању, изражен од угледног догматичара Англиканске цркве, С. Б. Моса, да „екуменизам као покрет значи враћање Православној цркви од које смо се преко деобе и низа реформација одвојила; јер после „шизме“, 1054, реформације које настају по изјавама њихових „вођа“ значе враћање или тражење реалности која је изгубљена.

Због тога када је РАД у питању ванредан су дух љубави међусобног подстрека православни измењали кроз Екуменски покрет са хришћанским заједницама које воде своје порекло било кроз Лутерову или Калвинову реформацију. У оквиру ових реформација протестанти кроз свој „протестантизам“ изјављују да увек остају у протесту, јер је то у природи самог покрета развоја „протестантизма“ због „пале природе“ човека. Али, с друге стране, у заједници са свим осталим хришћанским вероисповестима, са свим који верују у Христа као Бога и Спаситеља, избија снажно заједничка потреба и чују се заједнички гласови да кроз Христову љубав припадамо једни другим ближе него и чему другом. У том погледу хришћани су већ остварили јединство, сем уколико се не ради о појединачним заосталим случајевима. Када кажемо ОСТВАРЕНО, то у исто време значи и рад, непрекидан рад на његовом остварењу. У том РАДУ свесни смо РАЗЛИКЕ али те разлике и разговори о њима и нису ништа друго до само критика на „домаћем огњишту“; када је опет реч о ЈЕДИНСТВУ у ствари то је разговор о оном почетку, апостолским временима, без чега не можемо ни да замислимо своје доба, ово наше време, развој, све најбоље што имамо у њему.

Из богате дискусије о „јединству Цркве“, из богате литературе која се сваки дан све више и више богати кроз искуство које стичемо у РАДУ, ово би биле оне опште напомене као увод у низ објективних и одговорних студија које ћемо одабирати да бисмо се што више и дубље упознали са оним највишим успесима велике побуњености савременог човека за ЈЕДИНСТВОМ као моралном човековом обавезом пред снагама које увек делују кроз историју и разбијају интегритет човека у процесу његовог усавршавања.